

Justitie in de Buurt

Zichtbaar, snel en effectief. Ziedaar de drie trefwoorden waarmee het Ministerie van Justitie de buurt is ingegaan. In vier Nederlandse steden lopen sinds een jaar experimenten met wijkkantoren. De eerste resultaten zijn veelbelovend.

PETER GRAMBERG*

De projecten van Justitie in de Buurt (JIB) zijn opgezet tegen de achtergrond van het Grote Steden Beleid en hebben als doel om de relatie tussen justitie en de burger te verbeteren. Justitie moet duidelijker zichtbaar worden in de dagelijkse leefomgeving van mensen: de wijk, de buurt en de straat. De echt grote criminaliteit los je er niet mee op, maar juist voor het tegengaan van kleine delicten, waar mensen dagelijks mee te maken hebben, vervullen deze kantoren een belangrijke rol.

Uiteraard zijn vele instanties reeds jaren actief op dit gebied, zoals de gemeente, de politie, bewonersorganisaties, woningbouwverenigingen en bureaus voor rechtshulp. Wat maakt de bijdrage van Justitie zo bijzonder? Een belangrijk voordeel is dat de inspanningen van andere partijen nu juridisch kunnen worden onderbouwd. Alleen Justitie is daadwerkelijk bij machte om daders te vervolgen, een straf op te leggen en desnoods iemand achter de tralies te stoppen. Vaak is dit laatste overigens helemaal niet nodig en bestaat de straf uit dienstverlening in de buurt. Want misschien nog wel belangrijker: de taak van Justitie in de Buurt is juist het voorkómen van strafzaken: door voorlichting, criminaliteitspreventie en het oplossen van conflicten, bijvoorbeeld bij burenruzies. Om dit allemaal te bereiken werken de Justitie in de Buurt-kantoren intensief samen met vele andere partijen.

FRANKRIJK

Het idee voor Justitie in de Buurt is komen overwaaien uit Frankrijk. In enkele voorsteden

van Parijs bestaan sinds 1990 *maisons de la justice et du droit*. Frustratie over het op grote schaal seponeren van zaken was de oorzaak van het oprichten van deze wijkkantoren. Vervolgens geseponereerd. Juridisch gezien waren het ook zaken van niks: winkeldiefstallen, vandalisme, burenruzies en dergelijke, maar voor de bewoners juist erg belangrijk. "Wanneer je de deur niet meer uitkomt, omdat je buurman je in een dronken bui een dreun heeft verkocht, is het van groot belang dat iemand iets doet. Dan wil je niet twee jaar in onzekerheid wachten, totdat je hoort dat de zaak

voor het Nederlandse Ministerie van Justitie om in eigen land een aantal soortgelijke experimenten op te zetten.

In oktober 1996 maakte het Ministerie van Justitie een keuze voor vijf pilotprojecten in Maastricht, Rotterdam, Amsterdam, Arnhem en Velsen. Met uitzondering van het project in Velsen (dat waarschijnlijk verplaatst zal worden naar een achterstandswijk van Haarlem) draaien de overige projecten op volle toeren. Ieder project legt zijn eigen prioriteiten. Zo is het project in Amsterdam-de Pijp speciaal gericht op jeugdcriminaliteit, overlastbestrijding en slachtofferzorg. De activiteiten van het project in Arnhem-Malburgen spitsten zich toe op het

Foto's: Wim de Waard

is geseponereerd. Dan wil je op zijn minst dat hij zijn excuses aanbiedt en de kosten van het ziekenhuis vergoedt" aldus Officier van Justitie Anne Berriat in de Justitiekant van juli 1996. Daders en slachtoffers worden met elkaar geconfronteerd en men probeert door bemiddeling partijen nader tot elkaar te brengen. De positieve geluiden uit Frankrijk, waar meer dan tachtig procent van dit soort gevallen een bevredigende afloop kende, waren aanleiding

voorkomen van drugscriminaliteit, zoals het gesloten houden van twee coffeeshops, het bestrijden van hennepplantages en het inventariseren van drugspannen. Het project in Rotterdam-Delfshaven richt zich ook op de jeugd en daarnaast op schadebemiddeling. Justitie in de Buurt in Maastricht heeft, in tegenstelling tot de andere steden, geen eigen lokatie. Het project bestaat uit wekelijkse aanwezigheid in het wijkgebouw in de Wittevrouwenwijk. 's

Ochtens wordt overleg gevoerd tussen diverse instanties, 's middags volgt een zitting waarin transacties worden aangeboden, schadebemiddelingen worden geregeld, berispingen worden gegeven en dagvaardingen worden uitgereikt. De gemiddelde doorlooptijd van strafzaken daalde in deze Maastrichtse wijk van negen maanden naar zes weken.

JONGEREN

De vier pilots leggen elk hun eigen accent. Dat heeft ook met de problematiek van de stad en de wijk te maken. Alle projecten kennen echter veel aandacht voor de jeugd. Zo hoopt Justitie criminele loopbanen in een vroegtijdig stadium aan te pakken en liever nog te voorkomen door op tijd hulpverlening te regelen. In een normale (niet-JIB) situatie hebben jongeren vaak alweer iets verkeerd uitgehaald, nog voordat het eerste delict überhaupt in de procedure zit. Het snel berechten van jongeren en het opleggen van duidelijke taakstraffen is voor beide partijen gunstig. Het Openbaar Ministerie probeert daarbij zoveel mogelijk te komen tot een schikking. Gaan de daders akkoord met een taakstraf, dan worden zij niet geregistreerd en krijgen zij dus geen strafblad, dat hun toekomstkansen verpest. Zij krijgen dan een taakstraf in hun eigen woonbuurt. Accepteren zij de taakstraf niet, dan volgt alsnog een zitting voor de (kinder)rechter.

Je kunt er niet vroeg genoeg bij zijn. Daarom zijn er speciale '12-min' projecten opgezet voor crimineeltjes in de dop. In samenwerking met de Raad voor de Kinderbescherming is een vragenlijst opgesteld, die door de jongere en zijn ouders in het geval van een delict ingevuld moet worden. Aan de hand daarvan bepaalt de Raad of er hulp nodig is. Is dat het geval, dan wordt de jongere doorverwezen naar bijvoorbeeld het maatschappelijk werk of naar de ambulante jeugdzorg. Weigeren de jongere (en zijn ouders) deze hulp, terwijl er duidelijke aanwijzingen van ontsporing zijn, dan komt de zaak eveneens bij de kinderrechter.

DE PIJP

Eén van de projecten loopt in de negentiende-eeuwse wijk De Pijp. In juli 1997 heeft het Ministerie van Justitie aan de drukke Van Woustraat een kantoor geopend. Het kantoor van Justitie in de Buurt voorziet zeker in een behoefte. Er komen zelfs meer mensen op af dan oorspronkelijk was gepland. Officier van Justitie mr Joost Tonino: "Dat overviel ons ook wel een beetje. We hadden gedacht dat we zelf meer op zoek moesten gaan naar zaken, maar mensen weten de weg naar dit kantoor zeer goed te vinden. Per week komen zo'n 25 tot 30 bewoners bij ons binnen. Natuurlijk leidt dit niet allemaal tot zaken, want soms kunnen we volstaan met het doorverwijzen naar andere instanties." Daarbij is het belangrijk dat mensen niet doelloos van de ene naar de andere instantie worden doorgestuurd. Het justitiekantoor informeert daarom de desbetreffende in-

stantie, zoals een bureau voor rechtshulp of een sociaal raadsman, en zoekt uit waar de zaak het best kan worden opgepakt. "We hebben gemerkt dat het belangrijk is dat de instanties op de hoogte zijn van wat ze voor elkaar kunnen betekenen."

Wat voor zaken komt de heer Tonino nu het meest tegen? Dat blijken vooral bewonersconflicten te zijn, bijvoorbeeld over geluidsoverlast of burenruzies. Om de scheidslijn met andere instellingen duidelijk te houden, is het in de meeste gevallen wel zo, dat er sprake moet zijn van een strafbaar feit of de kans daarop. "We proberen hier met strafrechtelijke instrumenten een bepaalde gedragsverandering door te voeren. Soms zijn er al strafbare feiten gepleegd, maar soms nog niet. Om verdere escalatie te voorkomen is het dan belangrijk tijdig in te grij-

pen. Daarvoor maken we afspraken met de politie, met bewoners en met andere instellingen. Soms kunnen we bepaalde oplossingen versnellen, zodat er eerder verbeteringen te melden zijn."

LEEFBAARHEID

Het project Justitie in de Buurt loopt tot halverwege 1999. Daarna wordt bekeken of en in welke vorm dit project wordt voortgezet. Joost Tonino is enthousiast over de resultaten tot nu toe en hoopt dat het navolging krijgt in andere buurten. "De laagdrempeligheid is een belangrijk voordeel. Veel meer mensen weten nu de weg naar het Openbaar Ministerie te vinden, juist voor concrete zaken die in en om het huis spelen. In het verleden was het toch wel zo dat, als mensen met iets kwamen, men bij Justitie zei: schrijf maar een briefje. Nu gaan we er direct mee aan de slag." De leefbaarheid van de wijk wordt daarmee vergroot, omdat er meer wordt bemiddeld tussen conflicterende partijen en omdat zaken veel sneller worden afgehandeld. Een ander belangrijk voordeel is dat instellingen beter van elkaars taken op de hoogte zijn.

Ook in fysiek opzicht kan de wijk vooruit gaan: jongeren die een strafbaar feit hebben gepleegd, krijgen vaak een taakstraf opgelegd. Dat houdt bijvoorbeeld in dat zij graffiti moeten verwijderen, zwerfvuil moeten opruimen of ergens moeten gaan schilderen. Dit gebeurt bij voorkeur in de buurt zelf en onder professioneel toezicht. Hoewel de meeste jongeren niet om deze taakstraf zitten te springen, zijn er

toch veel voordelen ten opzichte van andere, hardere maatregelen. De jongeren krijgen voor zover mogelijk geen strafblad, de buurt gaat er op vooruit en als het meezit doen zij ook nog wat werkervaring op.

*Redactie AGORA